

Xuño 2024

Iniciativas europeas de apoio ao emprendemento: *EU Startup Nations Alliance (ESNA)*

ÍNDICE

00	Introdución	3
01	Antecedentes	4
02	O primeiro paso: o <i>Estándar de Declaración das Nacións Iniciativas da UE Excelencia</i>	5
03	A constitución da <i>Europe Startup Nations Alliance (ESNA)</i>	10
04	Outras iniciativas europeas para promover o ecosistema emprendedor	13
05	España con emprendemento innovador	14

| 00 | Introducción

Sabías que a Unión Europea está a deseñar programas e políticas específicas de apoio ao emprendemento en todos os estados membros? Neste monográfico contámosche polo miúdo algunhas das medidas europeas máis interesantes que están inspirando directamente iniciativas como a lei *de startups* en España.

Nun mundo no que as economías son cada vez máis competitivas, globais e dixitalizadas, a **Unión Europea aposta firmemente polas *startups* e as *scaleups* como axentes esenciais para promover o desenvolvemento económico** de cada un dos seus Estados membros e para consolidar o liderado tecnolóxico e innovador de Europa a nivel mundial. nivel.

Con obxectivos tan específicos como impulsar o número de startups e axudalas a crecer para convertelas en *scaleups*, mellorar o acceso a financiamento das mesmas, estender o uso de mecanismos de retención do talento como as *stock options*, ou a mellora dos visados para atraer tanto a investidores como emprendedores e talento internacional, a Unión Europea está a marcar o paso a través de diferentes iniciativas para converter cada Estado membro en “nacións emprendedoras”.

Nesta monografía poderás coñecer algunhas **iniciativas clave** como:

- A *Declaración EU Startup Nations Standard of Excellence*, punto de partida da política común europea para impulsar o emprendemento nos países que a forman.
- A *EU Startup Nations Alliance (ESNA)*, o vehículo creado para axudar aos Estados membros a establecer políticas de apoio ao emprendemento.
- As boas prácticas nas que se está a centrar Europa á hora de desenvolver ecosistemas *de startups* e *scaleup*, e que marcarán as políticas públicas dos próximos anos nesta materia.
- Outras iniciativas de apoio ao emprendemento lanzadas en Europa.

Descubra como a Unión Europea e, por extensión, España, están a promover o ecosistema de emprendemento innovador a través de políticas e iniciativas públicas.

| 01 | Antecedentes

Nos últimos anos púxose de manifesto o **importante papel que as startups, e as súas versións de alto crecemento, as scaleups, están a ter á hora de impulsar a economía dos territorios.** A través delas increméntase de forma directa o desenvolvemento e adopción de innovacións, acélanse os procesos de dixitalización das pemes e fórmulanse sistemas de crecemento escalable que permiten crecer de forma eficiente e exponencial. Ademais, propician un contexto empresarial moito máis orientado á internacionalización das economías. Tamén son esenciais para mellorar a produtividade dos países, crear emprego, e impactar de forma positiva na vida das persoas.

Europa no seu conxunto é consciente de que *as startups e scaleups* son **pezas esenciais para fortalecer o liderado tecnolóxico de Europa**, así como para contribuír á resolución dos retos e das novas necesidades globais, rexionais e locais aos que se enfronta constantemente o mundo.

Aínda que Europa mellorou significativamente na creación de empresas emerxentes, tras a pandemia creáronse unha serie de condicións máis favorables para o nacemento e o crecemento destas. Ademais, o contexto do mercado único europeo fomenta o crecemento sostido e a expansión das empresas emerxentes no territorio europeo.

Aínda así, aínda quedan importantes marxes de evolución e mellora: a maioría dos axentes públicos e privados do sector do emprendemento coinciden na necesidade de contar cun marco normativo estable e previsible que permita ás empresas crear, escalar, innovar e competir en toda Europa.

Deste xeito, *as startups e scaleups son xa recoñecidas* como entidades de vital importancia no contexto dunha economía cada vez máis dixitalizada e globalizada, **Europa puxo en marcha diferentes iniciativas que tentan promover, de forma transversal en todos os territorios europeos, a aceleración de iniciativas e programas dirixidos a fomento do emprendemento innovador**, co obxectivo de facer crecer o número e tamaño *de startups e scaleups* que xeren un impacto cada vez maior no contexto socioeconómico dos países membros, e que aumenten globalmente a competitividade do conxunto de Europa.

[A través das iniciativas que veremos a continuación, Europa fai unha aposta forte e decidida polo ecosistema das empresas tecnolóxicas e de innovación, converténdoo nunha panca clave e absolutamente transformadora para a economía dos territorios membros.](#)

| 02 | O primeiro paso: o *Estándar de Declaración das Nacións Iniciativas da UE Excelencia*

Se antes mencionamos o recoñecemento e compromiso da Unión Europea para impulsar as startups e scaleups como axentes esenciais para o cambio e a transformación económica e social dos territorios membros, a articulación deste apoio ten como punto de partida a coñecida Declaración como UE. *Startup Nations Standard of Excelencia*, asinado o 19 de marzo de 2021.

Esta Declaración define as orientacións xerais e os compromisos dos Estados membros da Unión Europea para o desenvolvemento dun ecosistema emprendedor de referencia en cada país, coa implicación de todos os Estados asinantes, e coa intención de conseguir políticas e avances comúns. A súa misión principal é contribuír precisamente a crear un ambiente favorable e propicio para a creación e desenvolvemento de *startups* e *scaleups*.

Esta Declaración convértese así no punto de partida de diversas iniciativas e políticas comúns arredor do ecosistema *de startups* e *scaleup* que os distintos Estados membros se comprometen a cumprir.

Pero antes de entrar nas iniciativas concretas, convén detese nos **compromisos fundamentais incluídos nesta Declaración** desde un punto de vista fundacional:

- O lanzamento real do *estándar de nacións de inicio da UE de Excelencia*, para que as *startups* e *escaladas* de todos os países membros se beneficien das mellores prácticas comúns e de escenarios nacionais favorables para desenvolver.
- Proponse a **futura definición das características clave que definen unha *startup***, co obxectivo de que esta definición sexa recoñecida por todos os Estados membros e sirva para desenvolver políticas comúns.
- Recoñécese que un entorno favorable para o emprendemento e o crecemento sostible é **fundamental para que xurdan e crezan máis *startups* tanto a nivel europeo como global**, co obxectivo de xerar máis *escaladas* e *saídas* a través de mecanismos como as OPI (oferta pública inicial) ou M&A (procesos de fusión e adquisición).
- Establécese un compromiso xeral **para identificar e compartir as mellores prácticas para apoiar as *startups* e *escaladas***, en todas as fases do seu desenvolvemento, co conseguinte compromiso de implementar políticas nacionais inspiradas nestas mellores prácticas.
- Por último, proponse a **creación da *Europe Startup Nations Alliance***, máis coñecida como ESNA, que se articula como entidade impulsora e coordinadora dos compromisos asumidos nesta Declaración, e da que falaremos nesta mesma monografía, un pouco máis. adiante.

Antes de afondar na misión da ESNA, é fundamental coñecer outro concepto esencial articulado pola *EU Startup Nations Standard of Excellence Declaration*: os **oito estándares** que deben rexer as diferentes iniciativas que xorden da Declaración.

Estes estándares son as oito mellores prácticas identificadas co obxectivo claro de apoiar o ecosistema de *startups* e *scaleups* de forma transversal a todos os Estados membros, e que deberían promover a implantación de políticas comúns nos territorios, así como iniciativas europeas de apoio ao emprendemento e ao emprendemento. ecosistema de innovación.

CALES SON ESTES OITO ESTÁNDARES OU BOAS PRÁCTICAS?

| 01 | Proceso de constitución de startups áxil e simplificado

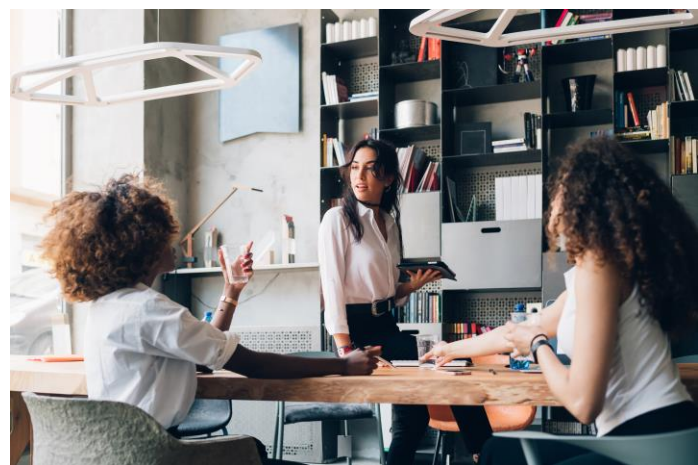
A implantación desta norma artículase a través dos seguintes elementos:

- Posibilidade de **establecer unha startup a través de sistemas dixitalizados ou offline** nun só día e por un custo inferior a 100 euros. Nos casos en que se requiran máis controis, o período de constitución debe ser inferior a unha semana.
- Os emprendedores deben **poder atopar toda a información relacionada cos trámites administrativos e oportunidades de financiamento** nun punto de referencia dixital ou plataforma web desenvolvida para tal fin.
- Cada Estado comprométese a **ofrecer unha canle de atención e apoio** a todos aqueles emprendedores doutros países da Unión Europea que se atopen con dificultades administrativas ou doutro tipo á hora de acceder ao seu mercado.
- Os documentos legalmente expedidos por cada Estado membro **serán válidos no resto dos países da Unión Europea** para os trámites que precise unha *startup*, así como para a constitución de filiais.

| 02 | Atracción e retención de talento

A implantación realízase por:

- Fomentar **os visados internacionais**, así como axilizar a súa tramitación para que se concedan no prazo dun mes cando o solicite un empresario dun terceiro país que estea apoiado por un socio de confianza no Estado membro onde se queira establecer, ou que teña perfís altamente cualificados. introducidos por *startups* do país membro onde se vai establecer o perfil.
- Realizar **programas, iniciativas e sistemas de incentivos** destinados a lograr o retorno de perfís tecnolóxicos altamente cualificados que se atopan actualmente en países fóra da Unión Europea.

| 03 | Impulso ás stock options

A adopción desta norma realízase a través dos seguintes compoñentes:

- As *stock options* estarán suxeitas aos impostos pertinentes **unicamente cando se xeren cobranzas en efectivo** sobre as mesmas.
- As *startups* poderán emitir stock options sen dereito a voto, para **evitar a potencial dificultade de xestionar consultas aos investidores minoritarios**.

| 04 | Melloras na normativa

A aplicación está estruturada polos seguintes elementos:

- **Implantación de axustes legais e regulamentarios** que permitan reducir o número de trámites e burocracia necesarios para *as startups*.
- **Creación de exencións ou fórmulas simplificadas** para que *as startups* poidan acadar o cumprimento normativo en ámbitos como a avaliación de impacto.
- **Impulso na implementación dos chamados “regulatory sandbox”** por sectores, con obxecto de que as *startups* poidan probar as súas innovacións a través de espazos postos en marcha polas autoridades locais cunha normativa simplificada ou practicamente inexistente para estas empresas, acelerando así a validación dos seus produtos e a potencial entrada ao mercado.

| 05 | Fomento da compra de iniciativas de innovación e transferencia de tecnoloxía

Esta norma implícase a partir dos seguintes factores:

- Posta en marcha de **mecanismos que propicien que as startups e scaleups teñan as mesmas oportunidades** nos procesos de **Compra Pública Innovadora** por parte das Administracións Públicas, eliminando barreiras legais ou administrativas que non as permitan acudir ou as sitúen en posición de desvantaxe en comparación con outros ofertantes.
- Sistemas que propicien que as *startups* e *scaleups* **manteñan a propiedade intelectual da tecnoloxía ou innovación desenvolvida** no marco de procesos de Compra Pública Innovadora, con obxecto de poder dar un maior percorrido comercial á mesma.
- Posta en marcha de **iniciativas e programas** que teñan como obxectivo conseguir que as tecnoloxías e innovacións desenvolvidas polas **universidades ou centros de investigación** sexan facilmente transferibles ás empresas, promovendo o desenvolvemento de *startups* e *spin-off*.
- Apoio ao **uso e contribución de sistemas de código aberto** por parte de *startups* para a creación de tecnoloxía e innovación, co fin de acelerar o desenvolvemento de tecnoloxías innovadoras asequibles.

| 06 | Mellora do acceso ao financiamento

O cumprimento desta norma realízase mediante os seguintes elementos:

- Promover o **acceso directo ao financiamento**, a través dos fondos do MRR (Mecanismo de Recuperación e Resiliencia), mellorando o acceso ao capital risco das startups, así como apoiando o financiamento e os vehículos de capital risco establecidos en cada Estado membro.
- Fomentar o acceso indirecto a financiamento, alentando aos Estados membros a **deseñar iniciativas que melloren a cantidade e diversidade de capital dispoñible** para investir en *startups*.
- Introducción de melloras financeiras para os *business angels*, co obxectivo de **favorecer o financiamento de startups** nas súas fases iniciais.

| 07 | Fomento da inclusión social, a diversidade e a protección dos valores democráticos a través de startups e scaleups

O cumprimento desta norma conséguese a través dos factores enumerados:

- Establecemento de **políticas e iniciativas que melloren estes obxectivos e valores a través do traballo das scaleups e startups**. Aínda que poderán articularse desde diferentes perspectivas, algúns exemplos destas iniciativas serían a promoción de casos de éxito ou modelos de boas prácticas en inclusión e diversidade, o incentivo

á creación de startups que teñan como obxectivo directo unha mellora en termos de inclusión social e diversidade, ou a posta en marcha de incentivos á contratación de perfís obxecto de políticas de inclusión e diversidade por parte das *startups*.

| 08 | Filosofía “Digital First”

Esta norma aplícase polas seguintes características:

- A relación entre Administracións Públicas e *startups* debe realizarse de forma **prioritaria a través das canles dixitais**; por exemplo, trámites relacionados coa creación de empresas, participación en procesos de Contratación Pública Innovadora, presentación fiscal, identificación e sinatura electrónica, etc.
- Tamén se pretende lograr a **implicación activa de startups e scaleups na extensión da dixitalización** a toda a poboación e ao colectivo empresarial.

Con estes estándares ou normas definidas, a Unión Europea crea o marco estratéxico perfecto para que os Estados membros desenvolvan políticas e iniciativas que lles permitan converxer cos obxectivos globais da Unión Europea en materia de emprendemento innovador.

| 03 | A constitución da *Europe Startup Nations Alliance (ESNA)*

Agora que debuxamos o contexto de partida para o desenvolvemento de iniciativas e políticas a favor do emprendemento innovador e tecnolóxico en Europa, paga a pena detese na *Europe Startup Nations Alliance*, máis coñecida como ESNA.

Se xa avanzamos no punto anterior que a constitución da ESNA era un dos obxectivos da *EU Startup Nations Standard of Declaration Excelencia*, cómpre mencionar que o ESNA é o instrumento creado por Europa para **promover a implantación de políticas e iniciativas que consigan a consecución das oito boas prácticas** descritas no apartado anterior tanto por territorio como a nivel europeo.

A ESNA é responsable precisamente de promover e fomentar o intercambio de mellores prácticas entre os países asinantes, apoiar a creación de iniciativas nacionais e comúns, e levar a cabo accións de análise e seguimento sobre a implementación das mellores prácticas que se vaian poñendo en marcha nos distintos países. Tamén ten a misión de colaborar activa e estreitamente cos diferentes ecosistemas de *startups* localizados nos diferentes Estados membros, así como outras organizacións e axentes de interese, para a consecución dos seus obxectivos xerais.

Europe
Startup
Nations
Alliance

Máis precisamente, ESNA, organización pioneira en Europa, ten o foco principal nos seguintes obxectivos:

- Apoiar o **desenvolvemento de solicitudes de visado e residencia de talento emprendedor e tecnolóxico** proveniente de países de fóra da Unión Europea, incluíndo o desenvolvemento dun “portelo único”.
- Promover o uso de *opcións de accións* para **reter o talento**.
- Promover a **transferencia de tecnoloxía** desde as universidades.
- Aumentar o **acceso ao financiamento** para *startups* e *scaleups*.

[Mentres que o estándar da UE Startup Nations de Excelencia foi adoptado por todos os países membros da Unión Europea, o ESNA está formado actualmente por Austria, Bulgaria, Bélxica, República Checa, Chipre, Estonia, Francia, Alemaña, Grecia, Malta, Lituania, Luxemburgo, Polonia, Portugal, Eslovaquia, Eslovenia, España e Suecia, aínda que se prevé que sigan habendo novas adhesións doutros países europeos progresivamente](#)

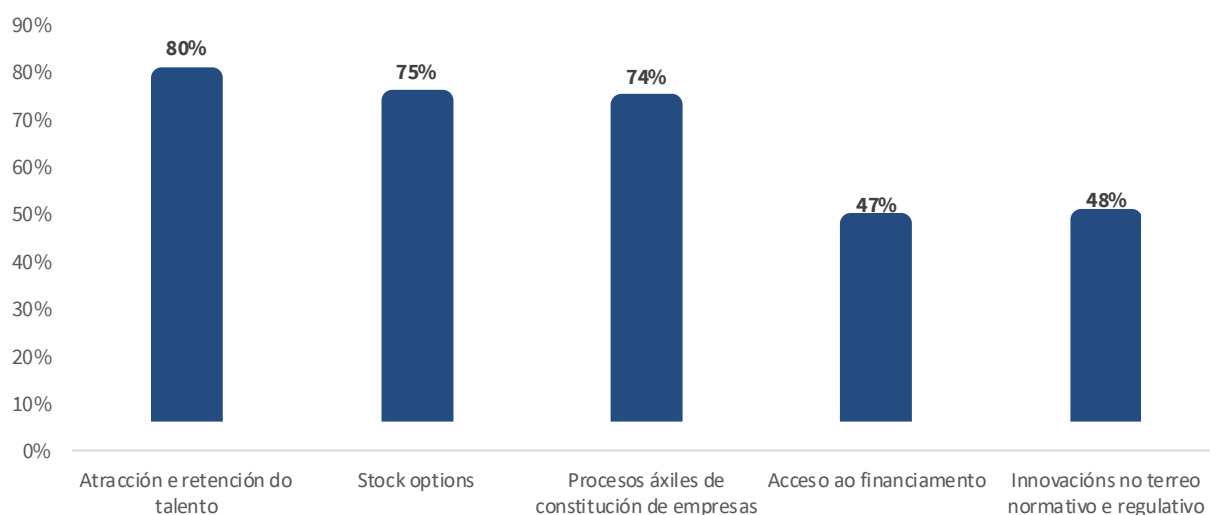
A ESNA conta na actualidade cunha Xunta Xeral integrada por representantes de entidades como CzechInvest, Startup Portugal, Startup Slovenia, BusinessFrance ou INCIBE (esta última en representación de España). Ademais, conta cun Consello Asesor que incorpora membros destacados do ecosistema emprendedor europeo, como Thijs Povel (*Xestión Socio de Dealflow*), Sacha Michaud (*cofundador* de Glovo) ou Omar Kandil (xefe de políticas públicas de Stripe para EMEA).

A pesar da súa aínda escasa traxectoria (foi fundada en 2021), a **Europe Startup Nations Alliance** tivo a **oportunidade de manter varias reunións**, entre as que destacamos a terceira e máis recente que terá lugar en outubro de 2023 na cidade de León, con España como país de acollida no marco da Presidencia española do Consello da Unión Europea.

Este encontro, presidido pola secretaria de Estado de Dixitalización e Intelixencia Artificial do Ministerio de Asuntos Económicos e Transformación Dixital, Carme Artigas, tivo como fito principal a **aprobación e publicación da declaración An EU approach to startups and scaleups**. Neste texto refórzase o compromiso da Unión Europea co impulso do emprendemento e o foco esencial na transformación de *startups* en *scaleups*, así como a necesidade de contar con políticas comúns e coordinadas entre os países membros. Como novidades, nesta declaración propónse o establecemento de vínculos con ecosistemas de startups doutras rexións (con especial atención aos lazos con América Latina e Caribe), así como a exploración de mecanismos adicionais para evitar a brecha de xénero en proxectos de emprendemento e financiamento dos mesmos.

Ademais, unha das primeiras accións realizadas por ESNA foi a **publicación das *Startup Nations Estándares Scoreboards 2022*, unha avaliación preliminar do nivel de implantación dos oito estándares** mencionados no apartado anterior nos países europeos, e para cuxa elaboración foi necesario identificar fontes estatísticas existentes e comparables que poidan axudar a establecer o nivel de implantación das boas prácticas. en cada territorio.

Neste sentido, cómpre salientar que, segundo este estudo, Europa presenta un cumprimento da media xeral dos estándares do 63%. A continuación, especificábase o grao de cumprimento dos estándares co grao de cumprimento máis alto e máis baixo.

Fonte: ESNA. Datos recollidos do estudo *Startup Nations Estándares Cadros de puntuación 2022*. Elaboración propia.

Tal e como se desprende do gráfico anterior, obsérvase que o nivel máximo de cumprimento atópase na norma relativa á captación e retención de talento, cun grao de cumprimento do 80%. En canto a outros estándares con niveis de cumprimento significativos, inclúen o uso de *stock options* (75%) e procesos áxiles de constitución de empresas (74%). Pola súa banda, os estándares relacionados co acceso ao financiamento (47%), así como as innovacións no ámbito normativo e regulamentario (48%) presentan os niveis de cumprimento máis baixos.

A información e os datos recollidos neste estudo de referencia permitirán tamén deseñar unha enquisa uniforme para cada *cadro de puntuación anual*, sendo unha **ferramenta analítica imprescindible para medir o impacto dos proxectos e iniciativas europeas en torno ao emprendemento**, e medir a evolución da implantación das boas prácticas identificados a través dos oito estándares de cada territorio.

| 04 | Outras iniciativas europeas para promover o ecosistema emprendedor

Desde Europa, ademais da ESNA, estanse a desenvolver diversas iniciativas que teñen como finalidade apoiar ás empresas emerxentes, promovendo o seu crecemento, o acceso a recursos e financiamento para impulsar a innovación, así como o fortalecemento xeral do ecosistema emprendedor:

- **StartupEurope.** Unha iniciativa deseñada para facilitar a conexión entre empresas emerxentes, investidores, aceleradores, redes empresariais, universidades e medios de comunicación. O seu obxectivo é catalizar o crecemento da escena europea de empresas emerxentes, fomentando a colaboración, o investimento e o desenvolvemento de startups en toda a Unión Europea.
- **Enterprise Europe Network.** Iniciativa apoiada pola Comisión Europea que actúa como unha rede de apoio integral ás empresas, proporcionando asesoramento, conexións estratéxicas e recursos valiosos para fomentar a colaboración, o crecemento e o éxito empresarial a nivel europeo.
- **Radar de Innovación.** Iniciativa que busca poñer en valor os resultados do financiamento da innovación da Unión Europea, proporcionando oportunidades clave para identificar e apoiar aos innovadores que poidan levar a cabo estes proxectos.
- **Innovación dixital e expansión da iniciativa (DISC).** Iniciativa para impulsar a innovación e o crecemento das *startups* a través de recursos e financiamento, promovendo solucións dixitais así como a colaboración no ecosistema emprendedor.

| 05 | España con emprendemento innovador

Ademais de ser un dos Estados membros máis implicados nas diferentes iniciativas propostas pola ESNA, e impulsor directo da declaración *An EU approach. ás startups e scaleups*, España está poñendo sobre a mesa unha **importante aposta polo emprendemento innovador a través de diferentes medidas** que incorporan boas prácticas ou estándares definidos pola Unión Europea na Declaración EU Startup Nations Standard of Excelencia.

Nesta liña, a aprobación en España a finais de 2022 da lei de startups foi fundamental para incorporar medidas de alto impacto para o emprendemento innovador como os incentivos fiscais para startups, entre outros. Ademais, cabe destacar a creación da **Plataforma ONE (Oficina Nacional de Emprendemento)** como un elemento cruce da aplicación desta lei.

As principais medidas adoptadas ata a data en España para cumprir cos principios recollidos na Declaración *da UE Startup Nation As normas* son as seguintes:

🔗 Facilidades para crear startups

- **Posibilidade de crear unha sociedade anónima a través de internet.** O empresario só ten que cubrir o Documento Electrónico Único (DUE) e, a partir dese momento, o sistema xestiona todo o procedemento de forma transparente.
- **Axilidade no proceso de certificación da empresa.** Os trámites pódense realizar por vía electrónica no portal de ENISA

(entidade certificadora) e nun prazo máximo de 3 meses se resolva a solicitude. Ademais, o proceso de certificación da empresa é gratuito.

- **Creación da Plataforma ONE (one.gob.es).** Plataforma virtual que centraliza toda a información e servizos relacionados co emprendemento dixital e innovador.

🔗 Atracción e retención de talento

- **Mellora do réxime fiscal dos expatriados.** Poderán beneficiarse do réxime as persoas físicas que non fosen residentes fiscais en España durante os cinco anos anteriores ao ano en que chegaron a España.

Non obstante, requírese que o traslado a España sexa para desenvolver unha actividade económica cualificada como actividade empresarial de **carácter innovador e de interese económico** ou para ser **un profesional altamente cualificado** que preste servizos a *startups*.

Este réxime permítelles adquirir a residencia fiscal e tributar sobre a súa renda laboral a un **tipo xeral do 24% ata 600.000 euros**.

- **Creación dun visado Digital Nomad.** Permite a entrada e residencia en España dos teletraballadores internacionais que realicen un traballo a distancia ou actividade profesional para empresas situadas fóra do territorio nacional.

🔗 **Mellora nos plans retributivos de *stock options***

As *stock options* xeran impostos no momento en que ocorra un evento de liquidez, e non antes. Ademais, aínda que as *stock options* considéranse rendementos do traballo (e non de capital), os primeiros 50.000 euros anuais están exentos de tributación no IRPF.

🔗 **Promove a implantación de *sandbox* normativos**

A lei *de startups* anima aos poderes públicos a promover, mediante regulamentos, a creación de ambientes de proba controlados.

🔗 **Innovación na contratación (incluídas políticas de transferencia de tecnoloxía)**

A lei *de startups* insta aos poderes públicos a ter en conta as características das *startups* á hora de concretar os requisitos de solvencia económica e técnica das empresas. Así mesmo, establécese a obriga da Administración de realizar pagamentos parciais sempre que a execución do contrato poida dividirse en varias fases de execución.

🔗 **Acceso ao financiamento**

- **Next Tech Fund.** O Goberno impulsou este fondo para apoiar outros fondos de capital risco de xestión privada que invisten principalmente en empresas de crecemento ou *scaleups*, ou para participar directamente no capital destas empresas.
- **Deducións fiscais.** A lei *de startups* introduce melloras na dedución do IRPF para a subscripción de accións en sociedades novas ou de recente creación:

- Incremento da dedución máxima anual de 60.000 a 100.000 euros.
- Incremento da porcentaxe de dedución do 30% ao 50%.

🔗 **Fomento da inclusión social, a diversidade e a protección dos valores democráticos**

- **Foro Nacional de Empresas Emerxentes.** A lei *de startups* crea este foro para que funcione como órgano consultivo e de colaboración entre a Administración e os axentes do ecosistema emprendedor.
- **Liñas de apoio ao emprendemento.** O Goberno puxo en marcha diversos programas de apoio financeiro para reducir as fendas do ecosistema, como a Liña de Emprendedores Dixitais para mulleres.

Ademais, a lei *de startups* forma parte dun conxunto regulatorio máis completo entre as que se atopa a chamada lei ‘Crea e Crece’ aprobada a finais de 2022, cuxo obxectivo é precisamente, simplificar e abaratar o custo de constitución dunha compañía, impulsando así o crecemento de startups en España.

É de esperar que este compromiso siga acentuándose nos próximos anos, xa que as iniciativas europeas avanza conxuntamente no seu desenvolvemento e España consolida aínda máis a súa aposta polo emprendemento innovador, as startups e as scaleups como axentes imprescindibles de cambio tecido empresarial altamente competitivo.

REFERENCIAS

- [Sitio web de *Startups Nation Standards*](#)
- [Sitio web oficial de ESNA](#)
- [Startup Nations Standard Scoreboard](#)
- [Página web da Comisión Europea](#)
- [da Comisión Europea](#)
- [Nota de prensa da reunión da ESNA en León](#)

OFICINA NACIONAL DE EMPRENDIMIENTO

Rexístrate en one.gob.es !

red.es

